

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Telefonszám: Lipót 974—24.
Minden pénz a lelkész hivatal címére küldendő.

Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS
Munkatársak:
Botár Imre
Buzogány Anna
dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.
Előfizetési ára:
Egy évre . . . . . 4 pengő

Torda: 1568. HATÁRKÖVEK Pozsony: 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezeken a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

Unió.

„E pluribus unum“ . . .

Százötven évvel ezelőtt, 1776 július 4-én, a szabad Amerika földjén tizenhárom állam vérszerződést kötött egymással. A gyarmati sorból a saját erejükön kiemelkedve, mintegy Isten szava gyanánt kinyilatkoztatták, hogy ők független, szabad polgárok módjára óhajtják kormányozni saját magukat. Az alkotmánytervezet tehát, ameyre hűségeskűt tesznek, nem szolgál idegen érdekeket; ez a kormányzat a népfenségből fakad, a népért, a nép által és a nép javára. Köztársasági alapon ez a demokráciának a legideálisabb alakulata, amely előbb-utóbb diadalmasan fog bevonulni a vénhedt Európa udvaraiba is.

Philadelphiában most is büszkén mutogatják azt a tollat, amellyel a híres Függetlenségi Nyilatkozatot aláírták a Nép vezérei, akik az isteni félelem és a tiszta erkölcs szent nevében fogadalmat tettek, hogy a polgári jólét, rend és béke előmozdítására használják fel a reájok átruházott hatalmat. Annak a tollnak a ragyogása dicsfénybe vonja a mai nagyszerű ünnepet is, amidőn a földkerekség minden pontján hálát adunk a mindenható Istennek, hogy az egység lelkének pünkösdi lángjával egybeforrasztotta ezt a tizenhárom láncszemet, amely arra van hivatva, hogy egykor átkapcsolja a testvériségjegyében az egész földtekét az Ötvilágrész egyesült államaiban: *E pluribus unum.*

Ez lenne az igazi Unió! És csak tőlünk függ, az ne üres álmódók megtévesztő ábrándképe legyen, hanem örök emberi eszmény, amely felé a népeknek és nemzeteknek önző anyagi érdekeiket legyőzve törekedniök kell. Hogy mikor valósul meg ez a magasztos eszmény, nem a mi gondunk. Ez az Isten dolga. Nekünk csak a lelkeket kell megfelelő módon előkészítenünk a tudás fegyvereivel, a szellem mélységes belátásával, jövőbe vetett jóstekintetével, az akaratnak mindeket lenyűgöző varázserejével . . . Hogy amikor a várva-várt történelmi pillanat megérkezik, az közöttünk senkit készületlenül ne találjon. Sasmadár lesz az is, mint amely az amerikai címerben karmaival egybecsatolja az ősi tizenhárom állam zászlaját s mindegyiknek és az összesnek a szerencsését egy-egy csillaghoz csatolja . . . *E pluribus unum.*

Azóta majdnem négyszer annyi csillag hirdeti az Amerikai Egyesült Államok dicsőségét. A nagy Unió mintegy mikrokozmosban egyesíti magában a föld összes népcsaládjait. Aki ott partra száll és szerencsét próbál, amerikaivá lesz; de, mint ember, független és szabad. Ott nincs más nemeslevél, mint a munka. Nincs más protekció, mint az egyéni érdem. A rátermettség. Ma még újságárus, vagy lámpagyújtogató, holnap már városatya, vagy éppen köztársasági elnök. Ezeknek díszes sorában Lincoln Ábrahám favágó volt . . . *E pluribus unum.*

Éljen az Amerikai Unió!

Szerkesztő.

Jó tanács.

(Szent Bernát leveleiből)

Szíves soraidból látom, hogy még mindig szeretsz. En is szeretlek téged . . . Mint ahogya az édes Anya szereti egyetlen fiát, úgy szerettelek téged akkor is, amikor az én szívemnek gyönyörűségére közvetlen közelemben voltál . . . Új hivatalodban se légy más, mint az én oldalam mellett. Légy mindig hűséges és pontos . . . Hagyd abba a sok üres kifogást, hogy fiatal és tapasztalatlan vagy. Ezzel úgy se mész semmire. Csak teljesítsd a kiszabott kötelességet nap-nap után híven. Gondold meg, hogy hivataloddal mily fontos szolgálatot töltesz be. Ehhez képest viseld magad szerényen, de légy önértetes, mint egy igazi lelki tanító

Talentumodat, amelyet Istentől nyertél, ne hevertesd. Akinek sok adatott, attól több kívántatik. De te elégedj meg azzal, amit nyertél s azt — ha szintén csekély is, áldozd oda feltétlenül a te híved javára. Mert aki a kevesen nem hű, az a nagy dolgokban is megbízhatatlan. Hogy szavaidnak nagyobb nyomatéka legyen, vigyázz, hogy tetteid azokkal mindig összhangban legyenek, mert az emberek rendszerint cselekedeteiből fogják megítélni.

Nincs szebb és üdvösebb életszabály, mintha mindenekben magad jársz elöl jó példával. Szívesebben követnek az emberek, hogyha azt mondod: utánam! — mintha azt mondod, hogy — előre! A terhet, amelyet mások vállaira akarsz rakni, előbb magad hordozd el krisztusi alázatossággal. Aki másoknak akar parancsolni, az előbb parancsoljon maga magának. Hogyha ezt a két dolgot megjegyzed magadnak, akkor a te tisztédnek minden igazságát betöltöd s nyugodt lelkiismerettel hajthatod le fejedet a végső pihenőre. Istennek angyalai pedig szolgálni fognak néked s a te szívednek minden igaz kérése, bűzgő imádsága meghallgatásra talál ott fenn, a kegyelem örök Istenénél . . .

P. b.

Esperesi Jelentés az 1925. évről*)

Tisztelendő Egyházköri Közgyűlés!

Ismét fordult egyet az idő kereke. És mi Isten kegyelméből itt vagyunk, hogy Anyaszentegyházunk dolgaival foglalkozva, megállapítsuk, hogy az elmúlt egyházi esztendőben mit nyertünk és mit veszítünk; tettünk e egy pár lépést előre, vagy pedig az események kényszerű hatása alatt hátramaradtunk s immár csüggeteg lélekkel belenyugsunk a változhatatlanba. Mindezek a kérdések komoly gondfelhők burkolták életünk borus látóhatárát s ha nem bíznánk az isteni Gondviselésben és emberi jobb természetünknek az akadályokkal szemben való diadalmas előretörésében, bizony szánandó lenne a mi helyzetünk.

*) Felolvasatott Hódmezővásárhelyen 1926. június 6-án a Dunatiszameni Unitárius Egyházkör évi rendes közgyűlésén.

Igy azonban továbbra is kitartunk hűségesen az eszme szolgálatában, melynek zászlaja alá annakidején fiatalos hévvel és lelkesedéssel fölesküdtünk s ebből a mai egybegyűlésünkben is erőt és biztatást merítünk magunknak a további munkára, melyből Istennek dicsőség, embernek tisztesség s a honra üdv fakad.

Ilyen szellemben tartunk szemlét a lefolyt időszak fölött. Kezdjük mindjárt azon, ami egyházköri szervezetünket legközelebből érinti. Még ma is sajnálattal emlékezünk arra, hogy egyházkörünknek egyik felügyelő gondnoka, dr. Hajós Béla nyug. miniszteri tanácsos afia, aki egyúttal a Budapesten székelő Unitárius Egyházi Igazgató Tanácsnak is elnöke volt, erről a tiszteről lemondott volt s így egyidőre majdnem fej nélkül maradtunk. Kötelességszerűen bejelentem, hogy fölterjesztésünk alaján az egyházi főhatóság elrendelte az új választást s egyúttal dr. Hajós Béla afiának önzetlen közreműködéséért elismerő köszönetét fejezte ki.

Mai közgyűlésünk tárgysorozatára ennek alapján tüztük ki az új köri felügyelőgondnok megválasztását. Akit tehát ma itten a pünkösdi lélek sugallata szerint „egy akarattal“ megválasztunk, az az Új Szervezet értelmében az ősszel megejtendő formászerű választás után egyúttal — főgondnoki hatáskörrel felruházva — világi elnöke lesz az Unitárius Egyházi Igazgató Tanácsnak is. A közgyűlés bölcsesége bizonyára meg fogja találni sorainkban az arra alkalmas férfit, akinek eddigi működése és ügybűzgósága biztosíték gyanánt szolgál nekünk arra, hogy szent hivatalát nem fogja üres címnek tekinteni, hanem a megkezdett nyomdékokon haladva, tesz, munkál és áldoz a mi dajkálkodó anyánk, az egyház javára és előmenetére.

Itt van az általános tisztújítás ideje is. Erre nézve csak annyit mondhatok, hogy a meglevő keretek között az eddigi kipróbált kezekre bátran bízhatjuk egyházunk hajóját. Ha eddig nagyobb veszély nem érte, ezután is azon leszünk, hogy a réseket betömjük, az árbóc és a kormány biztonságáról gondoskodtunk és a kicsinyhitűséget, mint unott terhet, kidobjuk a hajó rakományai közül. S amikor ezt tesszük, annak szellemében járunk el, akit az Isten elbocsátott, hogy őtet kövessük, aki azt mondta volt: „az én országom nem e világból való.“

Mi sem törekszünk világi országlásra, de azért erről a helyről Isten iránti mély alázattal és a magyar szent korona iránt örök hálával és jobbagyi hódolattal jelentem, hogy ebben az egyházi esztendőben egyházunk egyetemét egy olyan kedvező sorsfordulat érte, amely messzekiható erejénél fogva hivatva van arra, hogy egyházunk gyökerét megszilárdítsa és állandósítsa nem csak a Hívek szívében, hanem a szin magyar talajban is. Kép nélkül szólva, közhírré teszem, hogy az Országos Földbirtokrendező Bíróság ítélete alapján 33.212/1925. sz. a. a Magyarországi Unitárius Egyház, a vicáriátus javadalmasására, egy közép-birtokhoz jutott, amelynek kiterjedése 220 kat.

hold. A birtok Sárbogárdon (Fejér-megyé), az Alsó-Körtvélyesi dűlőben fekszik, közvetlen a budapest-pécsi vasút mellett. Ez idő szerint ki van adva kedvező feltételek mellett 12 évre egy jóra való bérlőnek, de jöhet idő, amikor a magas kormány által beindított földreform intenciói szerint az Egyház ezt a szép és kívánatos birtokot kellőleg instruálva, házi kezelésbe veszi s erre már előre nevel magának egy embert az ifjú nemzedék sorából, akiért a kezét a tűzbe teheti.

Minthogy ez a birtok a vicáriatus javadalmasására szolgál, önként értetődik, hogy az állam az eddigi pénzbeli segílyt (évi 34 millió) 1926 január 1-ével beszüntette. A dolog érdemére nézve még nem nyilatkozhatom, de affelől nyugodtak lehetünk, hogy a birtok megváltási ára ugyanazon módozatok szerint nyer majd végleges elintézés, ahogy a többi protestáns egyházkerületké.

A birtokot terhelő közművelődési és jótékony-sági akciók során — és a saját szívem sugallatára is hallgatva — különböző címeken tizenkilenc (19) milliót meghaladó összeget fizettem ki, nem számítva ide azokat a költségeket, amelyek az az évről-évre mindinkább fokozódó representációval járnak. Amit, természetesen, ily segílyforrás hiányában nem tehettem volna. Meg kell tehát nekünk is hajolnunk „a Nemzet nagysága” előtt, mely ezt a maga bölcs törvényhozása által lehetővé tette.

Másik örvendetes jelenség, amiről nyomban meg kell emlékezniem az, hogy Misszió-Ház ügye Budapesten egy lépéssel előbbre jutott. A dr. Tóth György curiai bíró afia által kidolgozott szervezeti törvényt az U. E. Ig. Tanács változatlanul elfogadta s így az az egyházi főhatóság helybenhagyása után a közel jövőben életbe lép. Addig is az állam által felajánlott cserelakásokban a Pongrácz-úti és Mária Valéria telepeken 6—6 unitárius egyetemi hallgatót helyeztünk el. Ez a 12 apostol fog bevonulni a IX. ker., Rákos-utca 3. sz. a. háromemeletes székházunkba is, mihelyt a lakások a háborús megkötöttség alól felszabadulnak, vagy esetleg közvetlen kormány-akció folytán lehetővé tétetik, hogy a három évvel ezelőtt angol-amerikai hitrokonaink által nagylelkűen megvásárolt gyönyörű palota átadassék magasztos rendeltetésének. Így is gondoztuk és segítettük a menekült unitárius egyetemi Ifjakat, akiknek dr. Csiki Gábor afia szolgálta időnkint jó tanáccsal s külföldi hitrokonaink jóvoltából anyagi támogatással. Ennek összege: 15 millió K. Ifjaink közül többen a Protestáns Menza diákasztalánál étkeztek mérsékelt díj mellett. Ennek fejében bpesti egyházközségünk az idén is kétmillió korona adománnyal járult a Menza költségeihez. Missziós lelkész afia által vezetett angol nyelvi tanfolyam kezdők és haladók részére heti 4 órában szintén ezt a célt szolgálta kiváló sikerrel.

A missziói munka tehát nem szűntetelt. Dr. Csiki Gábor missziói lelkész afiával egyetértve, megtartottuk az adventi és böjti vecsernyéket Budapesten. Ugyanitt felújítottuk a régi székes templomozást a hó II. vasárnapján d. u. 4 órakor

a VIII. ker., Csobáncz-utcai községi iskolában, melyet a Székesfőváros Tanácsa kérésünkre ismét átengedett. Itt a kántori tisztet László Gyula tanító afia végzi. — Rákospalotán, a Kossuth-utcai ref. templomban, az ottani egyháztanács engedélye mellett a hó utolsó vasárnapján d. u. 4 órakor gyűjtjük egybe híveinket. Itt Karácsony harmadnapján úriszentvacsorát is osztottunk. A kántori teendőket H. Fejér Domokos tanító afia vállalta.

Ezenkívül az eddigi gyakorlat szerint a nagyobb városi gócpontokat is felváltva látogattuk. Szeged, Szolnok, Miskolc, Debrecen, Békésgyula már megszokott missziói állomások. Ezek mellé szeretnők már Ceglédet, Kecskemétet, Győrt, Sopront is bekapcsolni, mint ahogy bekapcsoltuk a tavaszfélen Pécsét és Kaposvárt, ahol híveink s az intelligens társadalom részéről nagy megértésre, testvéri szeretetre és fegyverbarátságra találtunk. Ha meggondoljuk, hogy mindezekben a helyeken — egyet kivéve — a ref. gyülekezetek templomai nyitották meg békés kapuikat az unitárius testvérek előtt, hálát adhatunk, hogy az isteni Gondviselés ezt nekünk megérnünk engedte, mert ahol a közös szent cél érdekében egyetértő lélekkel, vállalva harcolnak az Úr Jézus Krisztus tanítványai, ott a győzelem el nem maradhat.

A felekezeti jó viszonyt és kölcsönös megértést fogja szolgálni kétségen kívül az a népszerű theologiai munka is, amely dr. Csiki Gábor afia szerkesztésében, mint a Misszió-Ház kiadványának I. száma, most hagyja el a sajtót s amelynek a címe: „Hiszek egy Istenben...” Ajánlom ezt s az irodalmi világba ezután beköszöntő kisebb-nagyobb füzetünket — szemelőtt tartva mindéig, hogy előbb vetni kell, hogy idővel arathassunk — híveink és az érdeklődő testvéri szíves jóindulatába. Tanuljunk egyik a másiktól szorgalmasan, mintha csak most is a nagy Mester lábainál ülénk: „Tudakozzátok az Írásokat, mert néktek úgy tetszik, hogy azokban örök életetek legyen.”

Lám, az „Unitárius Értesítő” c. kis házi lapunk is V. évfolyamába lépett. Elmondhatjuk — szerénytelenség nélkül szólva — hogy immár szerencsésen leküzdötte a kezdet nehézségeit s az idén talán anyagilag is annyira meg fog erősödni, hogy a korábbi évekről felgyülemlett függő adósság terhét lerázhathatja magáról. Lássuk az előfizetőket!

Közös Protestáns Segélybizottság útján az idén olyan csekély összeget (1,825.000) kaptunk, hogy azt egy névtelen adakozónak 1 millió koronával meg kellett pótolnia, hogy hét vidéki hitoktatónk részére biztosítható legyen az eddigi minimális tiszteletdíj a 400.000 korona, amelyhez most is csatoljuk öszinre szívből fakadó hálás köszönetünket. Hiszen úgyis tudjuk, hogy ezt a szép missziót vidéki szétszórt tanuló ifjúságunk körében istenes szándék által vezetve végzik s bőven jutalmazva érzik magukat a szülők szeretete és saját lelkiismeretök helybenhagyó szózata által.

Külföldi jellegű segíly, természetesen, maga

a Missziói-Ház is, amelynek jövedelmeit, elszámolás kötelezettsége mellett, mi élvezzük, de gondolni lehet, hogy az adókon és a jókarbantartáson kívül a mostani bérekből még igen csekély összeg marad ideális céljaink szolgálatára. Kivált, ha olyan szépen rendbe hozatjuk azt, mint ahogy azt a múlt nyár folyamán dr. Molnár Jenő jogtanácsos afiának szerető gondja végezte. Missziós lelkészünk fizetését is az Amerikai Unitárius Társulat adja a londoni testvérek aránylagos hozzájárulásával. A tavalyi jubiláris esztendő is óriási költségekkel járt. Így hát nem csoda, hogy az adótálás iránt benyújtott kérvényünk odáát még mindig nem nyert kedvező elintézését. S addig nehezen is megy a dolog, amíg mi magunk ki nem tüntetjük, hogy ime, különböző mi a magunk erejéből ennyit meg ennyit áldozunk egyházi és iskolai célokra, mert ők csak életképes akciót támogatnak. A gyámoltalant sorsára bízzák. Maguknak Bostonban új székházat építenek.

Külföldi vonatkozásban most fordul elő itt első ízben a dúsgazdag Rockefeller neve, aki tudományos célokra már egész vagyont áldozott. Meghallotta a hazai protestans egyházak segélykiáltását is. S különböző címeken a zürichi Zentrallstelle felügyelete alatt jelentékeny összeget bocsátott rendelkezésünkre. Ebből mi, unitáriusok az elfogadott kulcs szerint szintén kaptunk, a budapesti közös prot. segélyző bizottság útján, 580 svájci frankot, vagyis 7,956.000 papirkoronát. Az egyes összegek a támogatásra szoruló célok szerint lettek kiutalva. Nekünk csak a megfelelő egyént kellett fölterjesztenünk, aki joggal az adományozott összeg élvezetébe léphet. Erről részletesen a tárgysorozat rendjén fogunk beszámolni. Itt is azonban nem mulaszthatjuk el, hogy mélyen érzet hálánknak kifejezést ne adjunk a nagy alapítványozóval szemben, aki intézményesen óhajt segíteni az emberiség szellemi és erkölcsi nyomorúságán, ami minden anyagi inségnél és szűkölködésnél elviselhetetlenebb terhet rakott a világháborúban megrokkant vállainkra.

Sajnos, hogyha a mi szép Erdélyországunkról megemlékezünk, még mindig külföldön vagyunk. Hát ott mi hír van? — A régi ABC-vel majdnem így felelhetnénk erre a kérdésre: „Ott hirtelen halál van...” De hát, Istennek hála, még élünk és időnkint fellélekzünk. Mint ahogy fellélekzeltünk a múlt év augusztus 9-én is, amikor kolozsvári székesegyházunkban együtt ünnepeltük Erdély színe-javával az egyetlen unitárius püspököt, főtisztelendő kilyéni Ferenc József unitárius püspököt, aki Isten kegyelméből aznap töltötte be kilencvenedik életévét. S ezt a napot is teljes szellemi frissességben tölthette el az ő kiterjedt nagy családjában, ahol mindenki kedveskedett neki azzal, amije volt. A mi egyházkörünket az a kitüntetés érte, hogy esperes afia volt az ünnepi szónok. Bpesti egyházközségünk ebből az alkalmából a magyarországi Hívek nevében egy díszes és kényelmes főpásztori széket ajándékozott szeretett patriarchájának, amelyben élete alkonyán kipihenhesse azokat a fáradságokat és szenvedé-

seket, amelyeket mindnyájunk számára tartogat az élet.

De tartogat az élet Őméltósága számára a nehéz próbák mellett még egy örömnapot. Ez pedig 1926. augusztus 27. Akkor lesz ugyanis kerek ötven esztendeje, hogy anyaszentegyházunk zsinati főtanácsa őt Árkoson (Háromszék m.) a püspöki székbe emelte. Ennek megünneplését méltóképpen előkészíteni, erdélyi testvéreink dolga. De az eddigiek után ítélve úgy hiszem, onnan nekünk se szabad elmaradnunk. Mindenesetre a hivatalos képviselő mellett elküldjük oda lelkünknek tiszta áhitatát s ebben a hazarészben is minden kis templomban és imaházban és minden egyes házi tűzhely mellől hálaadó imát bocsátunk az ég urához, hogy tartsa meg a főpásztort és a gondjaira bízott egész nyáját, mert hiszen mi is az ő mezejének juhain vagyunk.

Erdélyből vettük, a moll-skálák hazájából, a szomorú hírt, hogy báró Petrichevich Horváth Kálmán úr, aki hosszú évtizedeken keresztül Krisztusi szelidséggel és apostoli búzgósággal vitte a főgondnoki tisztet, öreg korára és sajnálatos balesetére való tekintettel, lemondott megszokott, kedves munkaköréről, amely őneki is ugyancsak éltető eleme volt. Hálánk és szeretetünk kíséri a jól megérdemelt nyugalomba. De hisszük és tudjuk, hogy amíg nemes szíve dobogni meg nem szűnik, minden érzése és minden gondolata, minden imádsága és minden jajkiáltása egyházunk és hazánk javáért és boldogulásáért leszen. Aki úgy él, mint ő, nem halhat meg soha. Nevét enyészet és feledés moha be nem takarhatja. Arany betűkkel fog az tündökölni firól-fira a hálás utódok emlékezetében. Mi a magunk részéről a megújódott élet harsonájával óhajtjuk köszönteni őt, aki előtt még nagy út áll: az örökkévalóság titokzatos útja, amelyre ő már ebben a földi életben reá lépett, haladva a kitűzött pályán, nagy elődök, áldozók és apologéták megszentelt nyomdokaiban. Ez a tudat, mint áldott isteni jelenlét aranyozza be kedves családi körében közhasznú életének alkonyát.

Az üresedésbe jött főgondnoki székét egy másik ősi unitárius család sarjadékával töltötték be, kinek neve Szent Iványi József s aki mint iskolai felügyelő gondnok is szép munkát végzett kolozsvári kollégiumunk megmentése és fenntartása érdekében. Isten áldását kérjük egyházunk egész egyetemét érintő gondjaira és terveire.

Nem feledkezhetünk meg a prágai szabad egyházzal sem, amely mintegy négyezer lelket számlál dr. Capek és neje ügybúgó vezetése alatt. Múlt köri gyűlésünkről éppen oda készültünk látogatóba, Egyházunkat az ottani nemzetközi találkozón dr. Csiki Gábor afia képviselt. Az ő kalauzolása mellett jöttek át mihozzánk Budapestre az angol és amerikai Unitárius Nőszövetség főtítkárai, hogy minket közelebből megismerjenek s gyülekezeti munkánkra jótékony befolyást és irányítást gyakoroljanak. A testvér-lelkeknek ez a szent találkozása termékenyítőleg szokott hatni a mi vallásos életünkre. Úgy éreztük valóban, hogy ezáltal is közelebb jutottunk kitűzött céljaink elé-

réséhez. Az egyik látogató már régi ismerőstünk, Mrs. St. John volt, aki férjével és fiaival ott volt a dévai nagyünnepen 1910-ben. Hogyha szegényeinken és az Ifjúságon itt-ott valamit segíthetünk, azt jórészt az ő rokonszenves egyéniségének köszönhetjük.

Ezután a kitérés után hadd közeledjünk ismét a honi talajhoz. Emlékezzünk meg egy pár nevezetes évfordulóról, aminek országos jellege volt. Ilyen a Magyar Tudományos Akadémiának 100 éves ünnepe, mellyel majdnem párhuzamosan tartatott meg az országos Széchenyi-ünnep, méltatva azt az úttörő munkásságot és hazafias önfeláldozást, amely nem szövirágokban, hanem gyümölcsöző tettekben kereste és találta fel a haza javát, a nemzet üdvét. Bujdosó Rákóczi fejedelmünk születésének és a magyar gályarabok kiszabadulásának 250 éves fordulójára méltán szolgálhat intő példával arra, hogy hitünkért és hazánkért készek legyünk minden áldozatra, mert csak így ér valamit a mi ünneplésünk, amelyben különben úgy iskoláink, mint gyülekezeteink kegyeletes érzések között vettek részt.

Szép volt a Bethlen-Szövetség által Budapesten, a régi képviselőházban rendezett közös reformáció-ünnep is október 31-én, amelyen ismét tanuságot tettünk a lelki unió mellett, amely életünknek egyik legszebb álma, munkásságunk legszentebb irányelve: Sic itur ad astra. És oh milyen szép volna, ha ennek a lelki uniónak a védelme alatt csakugyan megvalósulhatna a közel jövőben az a Közös Protestáns Diákház, amelyért a Bethlen-Szövetség oly nagymérvű agitációt folytat országszerte. Tárgysorsjátéka elhalasztatott ugyan az őszre, de ez annál több időt nyújt arra, hogy aki belátta az ügynek elsőrendű fontosságát és szükségességét, mindent megtegyen a mozgalom anyagi és erkölcsi sikere érdekében. Ajánlom az ügyet erről a helyről is a Hívek és az érdeklődők pártfogásába és szeretetébe. Aki az Ifjúságnak otthont épít, az a Nemzet jövőjét építi.

Budapesti egyházközségünknek az Országos Gyűjtésről bemutatott számadását a Szekesfőváros Tanácsa tudomásul vette és jóváhagyta.

Budapesti egyházközségünk a lelkeszi hivatalba bevezette a telefont. S így a Híveknek megkönnyítette a papokkal való érintkezést s viszont a papokat is sok fölösleges lőtás-futástól mentette meg.

Budapesten az unitárius rendőrök evangelizálási akciója az idén is a szokott módon történt esperes afiának lelki vezetése mellett. A sátoros ünnepek előtt való nagyhéten — elfoglaltságukra való tekintettel — külön részestültek úri szent vacsorában is. Ennek a lelki gondozásnak a szükségessége csak utóbbi időben merült fel a sajnálatos forradalmi convulsiók nyomán, pedig hát aki az én testi épségemre és vagyonomra vigyáz, annak a lelki épségéről és mennyei jussáról viszont nekem kell gondoskodnom.

Budapesti egyházközségünktől a hmvhelyi ekklesia 20,000.000 korona kölcsönt kért és kapott

a most érvényes kamatláb mellett. Viszont régi adósságát a kolozsvári központnál végleg kifizette s a szabályszerű törlési nyilatkozatot megkapta.

Szörvényben lakó híveink gyermekeinek vallásos oktatására újabban megbíztam és felhatalmaztam Makón Gál Zsigmond tanár afiát, Pécsen Röpiger Ödönt, aki papi családból származik és Debrecenben Derzsi Kálmán gazd. szakiskolai igazgatót, akik erre a nemes feladatra önként és önzetlenül vállalkoztak.

Debreceni filiánk hívei komolyan tervbe vették az alapítványi telken egy állandó imaház építését, amihez itt együttesen sok szerencsét és isteni áldást kívánunk.

Dévaványai iskolánkat bérbeadtuk az ott újabban létesült magánjellegű polgári iskola céljaira. A tanya is újabb három évre a régi bérlőnek adatott ki.

Mezőberényben csekély számú híveink összetartása és anyagi javaink őrzése érdekében Perei Pál gondnok afia fejt ki dicséretes buzgóságot.

Böhönyei hívek önkéntes adakozás útján szép urasztali készletet, tányért és poharat szereztek be s új egyházukban jól érzik magukat.

Budapesti egyházközségünk orgonáját 20 millió költséggel kijavította s a hivatalos helyiségeket és a négy lépcsőházat stilszerűen kifestette. Ez már félig-meddig előkészület gyanánt történt az egyházközség ötvenéves fennállásának emlékére, amelyet házi keretek között az őszön fogunk megünnepelni, lehetőleg a bp. Dávid Ferenc Egyház XXV. éves jubileumával egyetemben.

Ötven éves megemlékezésre tart igényt a Báró Baldácsy Protestáns Alapítvány is, amelynek áldásait immáron félszázadon át élvezték a tizenegy prot. egyházkerület püspökei, gyülekezetei, papi özvegyei és árvái. Az Alapítvány fontosságát és mindnyájunk örök háláját bemutató rendkívüli közgyűlés 1926. okt. 19-én lesz Budapesten. A mi egyházi körünk részesedése az 1925. számadás évről 15,000.000 korona. Érdekesnek és érdemesnek tartom megjegyezni, hogy azok közül a protestáns püspökök és világi elnökök közül, akik az alapító levelet 1876. október 19-én aláírták volt, már csak a mi püspökünk van életben.

Egyházkörünknek kiutalt államsegély a tavalyihoz képest valamivel emelkedett, különböző címeken együtt: 34,326.000 papirkorona. Meg se közelíti azt a békebeli 15.000 aranykoronát, amit annak idején élveztünk, de hát nincs hová mennünk panaszra. A többi egyházaknak is ugyanez a gravamenje. S ezen még Smith Jeremiás afia sem segíthet.

Kongrua és családi pótlék címén papjaink havonta 9—10 millió korona állami segélyt élveztek, de féltő, hogy a minduntalan kísértő revízió minket is B listára helyez, már t. i. azokat, akik eddig rendkívüli kongrua-segélyt élveztünk s akkor ezt a hiányt Budapesten azoknak a Híveknek kell fedezniök akiket a legutóbbi népszámlálás ívein megismertünk. Előre is szeretettel köszöntjük őket a szentek gyülekezetében s kérjük ne vonják meg afiúi buzgó érdeklődésüket és támo-

gatásukat. Mi is viszont felajánljuk mindenkor kész, hűséges szolgálattételünket a közös szent cél érdekében.

Mostanában sok szó esik a hadikölcsönök etc. valorizációjáról, ami ugyan az államnak becsületbeli kötelessége volna, de ha nem bírja, hiába kényszerítjük a liquidálásra. Csak Budapestnek magának mintegy 100.000 aranykoronája, jóformán összes régi alapjai, mentek veszendőbe a hazafias felbúzdulás útján. Az igaz különben, hogyha betét gyanánt kezeltük volna, akkor is csak annyit érne. A romokon tehát újból kell építkeznünk, eltakarítva a törmelékeket az útból s feltárva az új élet lehetőségének fenséges arányait, ahol a mindennapi korlátok eltörpülnek s az anyagi gondok helyét a lelki kincsek után való oltíthatatlan vágy foglalja el és tölti be.

Erről gondoskodott az erdélyi Unit. Irodalmi Társaság, amikor I—VIII. sorozatban egymásután bocsátja közre szellemi nagyjaink és lelki vezéreink élet és jellemrajzát népszerű, olcsó füzetekben, az Unitárius Könyvtár c. vállalatban. Mi csak örvendünk, hogy a mi néhai való jó Derzsi Károlyunk által szerkesztett U. Kis Könyvtár legalább ilyen alakban új életre támadt. Aki megveszi és elolvassa ezeket az érdekes füzeteket, nagy lelki gyönyörűséget szerez magának. Vegye meg mindenki. És adja tovább családjá és ismerősei körében, mert ha a világosság, tisztító- és gyógyító sugaraira valaha szükség volt, úgy most kétszeresen szükség van arra, a tiszta testnek tiszta lámpására, a belső szemre, a lelki világra. Ezeket az ismerettereszítő füzeteket a bpesti lelkészi hivatal bárkinek szívesen megküldi csekély díj (10—14 ezer korona) ellenében portomentesen.

Iskoláinkat az év folyamán meglátogattam. És a felmutatott eredménnyel meg voltam elégedve. A részletes adatokat a tanügyi jelentés fogja felsorolni.

Egyházi népesedési kimutatás szerint egyházkörünkben a lelkek száma: 10.736.

Kereszteltek száma: 71 (37+34), konfirmáltak: 46 (20+26), egyházi áldásban részesült 29 pár, elhunyt: 52 (29+23), áttért hozzánk: 39 (25+14), kitért: 34 (13+21).

Kegyes adományok összege meghaladja a 24 millió koronát.

Évi számadások adatai szerint:

Bevétel: 578,864.490 korona

Kiadás: 528,310.333 „

Maradék: 50,554.157 korona.

Ingó- és ingatlan vagyon: 9.970,685.737 K. Ebben azonban a sárbogárdi egyházi birtok még nincsen beleértve, mert annak becsértéke a hivatalos becslő bizottság útján még nem jutott tudomásomra.

Időközben elhunyt két özvegy papnénk: Molnár Jánosné (de Ádámos) és L. Sándor Lajosné (de Homoródalmás), kik magas életkoruk mellett a menekülés keserveit is átszenvedték. Polgárdiban elhunyt Gróf József kántor, akinek érces hangja neked, mint volt polgárdii s. lelkésznek, most is fülembé cseng. Protestans testvér-egyhá-

zak elhunyt vezéremberei közül kegyelettel jegyezzük fel a dr. Zsilinszky Mihály nevét, aki mint kultusz-államtitkár sok jó szolgálatot tett a mi egyházunknak is. Nagy Károly erdélyi ref. püspök megdicsőült emléke előtt is meghajtom az unitárius testvér-egyháznak az együttes küzdelemben megtépett zászlaját, biztosítva az idvezültet, hogy a nemesen és kitartón küzdő apostolnak neve és érdeme közös kincse marad mindnyájunknak ebben a hazarészben is — a boldog feltámadás reménye alatt. — Utóljára hagytam, akit tulajdonképpen legelőször kellett volna említenem s akinek elhunyt egész egyházunkat s emellett a modern eszmékért lelkesülő intelligens társadalmat és az igazi nőnevelés barátait mély gyászba borította. Nem volt pap: és mégis prédikált. Nem volt presbyter: és mégis ő osztogatta közöttünk a legjobb tanácsot, ami mindenütt megszívlelésre talált. Nem volt gazdag: és mégis ő adta nekünk a legszebb alapítványt, egy harmónikus, szép, munkás életnek erkölcsi tőkét, amelyet abban a krisztusi szellemben fogunk kamatoztatni, amely a Megboldogultnak jellemző vonása volt. Különkülön és együttesen — áldott legyen az ő hervadhatatlan emlékezetök.

Ezzel végzem is kissé hosszúra nyúlt jelentésemet. Kérem annak elfogadását, vagy esetleg a Tisztelendő Kőri közgyűlésnek a dologra tartozó megjegyzéseit.

Józan Miklós.

esperes p. v

HIREK.

Telefonszámunk: Lipót 974—24.

Mr. Jeremia Smith atyánkfia örök halára kötelezte a magyar Nemzetet, amikor missziója végeztével nem fogadott el semmi fizetést, semmi tiszteletdíjat ettől a koldus országtól. Ugy halljuk, hogy a magyar is méltó kíván lenni ehhez a nemes amerikai gesztushoz. A kormány a felajánlott díjából alapítványt létesít Mr. Smith nevére. Annak kamatait még unokánknak unokái is élvezni fogják, mint eleven láncszemei a magyar-amerikai testvérbarátságunknak. Sok ilyen business-mant adjon az Ég nekünk akkor: lesz — Nagymagyarország!

Istenisztelet a fővároaban. Minden vasárnap d. e. 11 órakor az V. Kobáry-utca 4 szám alatti templomban. II. em.

Esketést, temetést, keresztelést, egy nappal előbb kell bejelenteni. Ezt saját érdekében tartsa mindenki szem előtt. Hivatalos órák: délelőtt 9—12-ig, délután 3—5-ig.

Nőszövetségünk ülést tart minden hó második csütörtökén d. u. 5 órakor.

Ha egy családban betegség, vagy egyéb baj támad, ha valamely család tagja kórházi ápolás alá kerül, hozzátartozói levélben vagy telefonon értesítsék a lelkészi hivatalt erről, hogy amennyire erőnktől telik, enyhítsük testi-lelki fájdalmát szenvedő testvéreinknek.

Lakásváltoztatás esetén egy levelezőlapon kérünk értesítést az új címről, hogy lapunkat pontosan kézbesíthessük.

A vallástani vizsgákat június 13-án és 20-án délután tartottuk meg budapesti egyházközségünkben, amint azt előre is jeleztük. Az akkoriban gyakori eső megzavarta mind a két vizsgát. Messzire lakó tanulóink közül különösen a kis elemi iskolások sokan el sem tudtak jönni. Így is megtelt a templom tanulókkal és szülőkkel. Budapestnek és környékének 340 Unitárius tanulója van. Ezek közül Budapesten, Pesterzsébeten, Rákospalotán, Pestszentlőrincen 324 tanulót Biró Lajos lelkész, 16 tanulót pedig Kispesten Péterffy Gyula tanító afia tanított és készített elő vallástanból, heti 1 és fél, illetve 2 órán át. Minthogy pedig a tanulók több mint 200 iskolába járnak szétszórva, érthető, hogy csak egyes csoportokban folyhat a tanítás. Így is szép eredményt mutatott mind a két vizsga. Sőt hat egyházi éneket is tanultak a növendékek. Természetesen az a tudás, amiről vizsgát tettek, az elméleti tudás. Most a szülők segítsenek abban, hogy a gyakorlatban beváltassanak gyermekeikkel minden erkölcsi és szeretet törvényt, amelyet megtanultak.

Az 1925—1926 iskolai évben érettségített tanulókat felhívja a lelkészi hivatal, hogy vallástani tankönyveiket hozzák, vagy küldjék be a Koháry-utcai lelkészi hivatalba, mert ezeknek a tankönyveknek beszerzése igen nehéz s jövőre nem tudunk tankönyvet adni a tanulóknak, ha mindenki be nem szolgáltatja azt.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán, boldogult egyházi főgondnokunk temetése június 16-án volt Felsőzsukon. Olyan mély fájdalommal vettek tőle búcsút az intézmények, egyesületek és egyesek is, mint amilyen mélységes szeretettel életében körülölelték. Egyik papunk búcsúbeszédje szerint: »a szeretet a mai nagy halottunknál nem külső gesztus volt, hanem lényének lényege, lelkének igazi tartalma. Mint a gyökérből a növény, a

a virág, a zöld vetésből a mindennapi et adó arany kalász: úgy hajtott ki a szere az ő egyénisége, jelleme és egész élettevége . . . Sokan lehettek és voltak, akik a anyban, gazdagságban, ékes beszédben, hírs dicsőségben őtet fölülmúlták, de olyanok, a szeretetben szárnyalták volna túl, nem ehettek . . . amikor beszélt vagy pedig adta, akkor valósággal a szívét közölte velünk . . . »
 egyházi és iskolai életben viselt tisztségei is a bizalomról beszélnek, amely személye iránt amikor megnyilatkozott. 1861-ben egyházi tanácsos; 1877—1892-ig a kolozsvári kollegium felügyelő gondnoka; 1892—1925-ig egyházi főgondnok; a Dávid Ferenc Egyletnek pedig 1897—1925-ig elnöke, majd tiszteletbeli elnöke volt s mindenik tisztségét áldozó szeretettel töltötte be. Hálával köszönjük Istennek, hogy őt egyházunknak adta. Utolsó útjára a felsőzsuki sirböltba sok magyar főúri család tagja kísérte. A kollegium és Teológiai Akadémia énekkara énekelte a gyász dalokat

Ütő Lajos zenetanár vezetése mellett. Imát és végbúcsút dr. Boros György egyházi főjegyző mondott. Beszédet tartott Vári Albert vallástanár. Az Egyház nevében Dr. Ferenczy Géza főgondnok, a Teologia Akadémia és a Lelkészi Kör nevében dr. Kiss Elek dékán, a Kollegiám nevében dr. Borbély István igazgató, a Dávid Ferenc Egylet nevében Gálfi Lőrinc Teol. tanár, az Unitárius Irodalmi Társaság nevében dr. Gál Kelemen tb. igazgató mondottak búcsúbeszédet. Legyen áldott emlékezete.

Vargyasi id. báró Daniel Lajos főtanácsi tag, az udvarhelyi egyház kör volt felügyelő gondnoka és a vargyasi egyházközség első gondnoka, a másik nagy halottunk. Április 30-án halt meg Vargyas községben 70 éves korában. Az egyházi életünk történetében nagy nevet szerzett Dániel családnak olyan tagja volt, aki őseihez méltón vett részt egyházunk fenntartásában s gondozásában. Kegyes adományai és alapítványai beszélhetnének csak igazán jóságáról s egyházunkhoz való ragaszkodásáról. Dr. Boross György egyh. főjegyző, Kisgyörgy Sándor tb. esperes, Pál Ferenc esperes méltatták a vargyasi templomban és a sírnál munkás életének érdemeit. Pihenjen békében.

A Patronage Egylet a múlt hó folyamán felhívást küldött szét az egyesület tagjai közé való belépésre. Együttal a tagsági díjak befizetésére csekklapot mellékelte. Amikor egész szívünkkel támogatjuk az Egyesület nemes munkáját, felvilágosításul közölni kívánjuk híveinkkel, hogy a Patronage csekklappjaival csakis a tagdíjat lehet beküldeni s kérjük, hogy **ezzel a csekklappal sem egyházi adót sem előfizetési díjat ne küldjenek, mert ez a pénz külön alapként kezel'etik s bonyodalmat idézne elő, az elszámolásban.**

Budapesti híveinknek ez uton is szíves tudomására hozzuk, hogy augusztus hó folyamán az egyházi adó befizetésének megkönnyítésére egy arképes igazolvánnyal ellátott hívünket, mint adóbeszedőt fogjuk lakásukra küldeni, sorszámmal ellátott és az egyházközség pecsétjével lebélyegezett, összegre kiállított és aláírt nyugtával, hogy megkíméljük híveinket az adóbefizetéssel járó vilamos vagy postaköltségtől és fáradságtól. Vidéki híveinknek 30.400 számú csekklapunkat küldjük erre a célra.

Az ideai egyházi főtanácsot erdélyi testvéreink augusztus 29-én tartják meg Árkoson. Épen ötven esztendeje lesz az idén augusztus 29-én annak, hogy kilyéni Ferencz József Kolozsvári lelkészt az árkosi zsinat püskökké választotta. Ritka jubileum ez. Épen ezért megfelelő ünnepély keretében óhajtják az 50 éves püspöki évfordulót megünnepelni. Lelkünkkel mi is ott leszünk s éltetni fogjuk ősz püspökünket.

Örömmel olvassuk, hogy a holland és magyar barátság emlékezetére a hollandiai elemi iskolai tanulók akkora összeget gyűjtöttek össze, hogy azzal Budapesten egy ref. elemi iskolának alapját lehetett megvetni. Ez a felekezeti iskola már ennek az esz-

tendőnek szeptemberében meg is nyílik a fásori ref. egyház épületében. Beiratkozni lehet jun. 20—25-éig. Az iskola az egyház veteményeskertje, örömmel köszöntjük az új veteményeskertet.

Multkori számunk egyik házassági híradásunkba nyomdai hiba csuszott be. Nem Sári Magda, hanem Margit ment férjhez.

A Protestáns Diákmenza június 20-án zárta be kapuit. Az elmúlt iskolai évben 424. diák étkezett a Menzán állandóan. Ennek a számnak 6 százaléka unitárius volt, akik közül két diák ebédjét az az Unitárius Nőszövetség fizette.

Hiszek egy Istenben . . . dr. Csiki Gábor misszió lelkész könyve megjelent. Füzve 40.000, kötve 50.000 koronáért kapható a lelkészi hivatalban Budapesten.

Péterffy Gyula budapesti kántorunk fiát: Gyulát június 26-án avatták doktorrá az orvostudomány Tudomány Egyetemen. Gratulálunk az apának s további jószerecsét kívánunk jóigyekezetű fiának.

Halottaink Erdélyben.

Deésfalvi Pataky Krisztina néhai Ferencz Gyuláné 1926 június 20-án 61 éves korában Magyarorszáron

Gálfi Mihály magyarországi unitárius lelkész 1926 április 3-án, 40 éves korában,

Wernes István okleveles órás-mester 1926 június 16-án 66 éves korában Toroczkón meghalt.

Legyen pihenésük csendes.

bözödi Ádám Béla a mi halottunk, a budapesti egyházé. Julius 14-én 57 éves korában kísértük ki nagy szomorúsággal őt, akinek szíve — vidám kedélyével — minden ismerős szívéhez odaforrt. Az elhaltban bözödi Ádám Dénes bírósági alelnök bátyját vesztette el. Részvétünket küldjük ezton is a gyászoló hozzátartozóknak.

Írások. Szirbik Antal, »a magyar Rabindranath Tagore« akit a főváros irodalmi díjával tüntettek ki az írója ennek a könyvnek. Mély igazságokról, amelyek csak a lélek mélyében vannak megírva, törvényekről, amelyek láthatatlanok, csak lelki szemekkel olvashatók, életről, halálról, gazdagságról, szegénységről, megelégedett boldog életről szól az írás ebben a könyvben. Stílusa is egyszerű mint maga az igazság. Rövid gondolatfutásokban aforizmákban lévén írva, könnyen olvasható és élvezhető. Rövid idő alatt több nyelvre fordították. Akik néha egy-egy magukba mélyedt pillanatában életüknek megnyugvást, vigaszt keresnek, azoknak ajánljuk jó lelkiismerettel a könyvecskét. Lelkesi hivatalunk megküldi kérésre.

Hastings: A Mintakép a címe annak a könyvnek, amelynek I. kötete Ince Gábor szerkesztésében, Csikesz Sándor egyetemi tanár tanulmányával mostanában megjelent a protestáns egyházi irodalom könyvpiacán. Amint az előszó írója mondja: „ha

Jézus ma megjelenne köztünk nem bizonyos, hogy az egyházak adminisztratív szerveit meglátogatná . . . de egészen bizonyos, hogy a gyermekeket felkeresné . . .” mert a gyermek lelke a legjobban leggazdagabban fizető föld a jézusi igék számára. Ezért foglalkozik ez a könyv a gyermek Istentisztelet kérdéseivel. Olyan tárgyú beszédek és tanítások képezik a tartalmát, amelyek a gyermek lélek öntözésére valók. A hasonlatok és képek, amelyekkel tele van tüzdelve minden tanítás, különösen érthetővé teszik az elvont fogalmakat. Szeretettel ajánljuk hűveinknek.

Ravasz László és Kapi Béla püspökök írják a bevezető tanulmányt a Sylvester kiadásban szeptember elején megjelenő Hastings Isten Igéje A Gyermek Lelkében gyermekistentiszteleti beszédek II. és III. kötetéhez. A II. kötetet Tildy Zoltán, a III. kötetet Halmi János dr. ülteti át magyarba. A két kötetet nagyon ajánljuk lelkészek, tanítók és mindenkinek a számára, aki a gyermek vallásos nevelésével foglalkozik. A két kötet, azoknak, akik maguknak előjegyzik augusztus 15-ig a bolti ár 100.000 korona helyett csak 75.000 koronába kerül. Az I. kötet, melyet Ince Gábor ültetett át magyarba, Csikesz Sándor tanulmányával A falusi gyermekistentiszteletéről pár példányban még kapható a Sylvester Könyvkereskedésben Tahitófaluban füzve 50.000, díszes egészvászon aranyozott kötésben 75.000 koronáért.

Felelős kiadó: Biró Lajos.

Két-, három- és négynyílóstös
székely házi szöttes
asztalkendők, törülközők, konyharuhák
stb. megrendelhetők:

Deák Miklós

hitrokonunknál

Lakása: II. KER., TÖLGYFA-UTCA

Káda

Puttony

Boredény

Mezőgazda

szerszámok

Tragacsok

Kocsirészek

készít

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon